

Тахирова Назгүл Исраиловнанын “Манас таануу” курсун колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” деген аталыштагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча, педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата

РАСМИЙ ОППОНЕНТТИН ПИКИРИ

Изилдөө үчүн тандалып алынган теманын актуалдуулугу.

Азыркы жаштарды ата-бабалар жараткан, сактап келген жана бизге өткөрүп берген баалуу мурастардын, анын башында турган «Манас» эпосунун негизинде тарбиялоо биринчи кезекте – кыргыз элинин тарыхый басып өткөн жолу менен тааныштырса; экинчиси – улуттук маданияттын өлбөс-өчпөс мурасын, дүйнөлүк эпикалык өнөрдөгү шедевр чыгарманы жараткан көркөм ойлоо деңгээлинин бийиктигин көрсөтөт; үчүнчүсү – эпосту үйрөнүү менен жаштар кыргыз тилинин баа жеткис байлыктарына, лексикалык, стилистикалык бай коруна сүңгүп кирет; төртүнчүсү – чыгармадагы окуялардан, каармандардан өз турмушуна жол табууга аракет кылып, өзүнө жакын образдарды табат.

Ааламдашуу доорунда жалпы адамзат келечек муундарына жеткиликтүү билим жана жетиштүү тарбия берүү максатында ар бир улут, эл өз башаттарына кайрылып, өздөрүнүн руханий маданияты менен тааныштырууну активдештирип жатат, мына ушул өңүттөн алып караганда, бүгүнкү жана эртеңки муундар үчүн «Манас» эпосу баа жеткис байлык болуп эсептелет.

Азыркы учурдагы кыргыз коомунун ыйман-адептик деградацияга кабылышы, «массалык маданияттын», анын ичинде электрондук коммуникациялык каражаттардын таасиринин мурда болуп көрбөгөндөй агрессивдүү «чабуулу» жаштар арасында ар кандай зордук-зомбулуктун, баңгичиликтин, ичкиликке берилүүчүлүктүн, ыймансыздыктын, диний агымдарды ээрчип кетүүчүлүктүн ж.б. терс сапаттардын көбөйүшүн шарттады. Дал ушундай кырдаал-шартта «Манас» эпосунун тарбиялык, таалим берүүчүлүк мүмкүнчүлүгүн кеңири пайдалануу зарыл. Эпосту терең үйрөнүү менен жаштардын турмуштук активдүү позициясы калыптанып, өз элине, мекенине, тилине болгон сүйүүсү артат, атуулдук, адеп-ахлактык көз карашы бекемделет. Демек, колледждерде окуп жаткан болочок медицина кызматкерлерине «Манас таануу» курсун окутуунун максаты – алардын кыргыз эпосу тууралуу түшүнүгүн калыптандыруу, улуттук руханий мурастагы эстетикалык көрөңгөнү, идеялык-тематикалык маани-мазмунду,

таалим-тарбиялык идеяларды келечектеги турмушунда жана адистигинде колдоно билүү компетенттүүлүгүнө жетишүү.

«Манас таануу» дисциплинасы жогорку окуу жайларынын алдындагы педагогикалык, техникалык, теологиялык, экономикалык, укук таануучулук ж.б. адистиктер менен катар эле медициналык адистикке даярдоочу колледждерде да окутулуп келе жатат. Мисалы, эгемендүүлүк жылдарында Түштүк Кыргызстанда Ош мамлекеттик университетинин, Ош кыргыз-өзбек университетинин алдында медколледждери ачылган, алар менен бирге эле мурдагы советтик учурдагы медициналык окуу жайлары азыр Кызыл-Кыя, Жалал-Абад, Ош шаарларында медициналык колледждерге айланган. Ошол окуу жайларынын баарында «Манас таануу» дисциплинасы үйрөтүлөт.

Тахирова Назгүл Исраиловнанын “Манас таануу” курсун колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” деген аталыштагы диссертациясы медициналык колледждерде аталган курсту окутуу проблемасына арналат.

«Манас таануу» курсунун окутуунун теориялык-методологиялык базасы түзүлүп, методикалык системасы практикалык багытта изилденип жатканы менен аталган курсту конкреттүү багытта – медициналык колледждерде окутуу технологиялары, тилекке каршы, ырааттуу изилдөөгө алынган эмес.

Анын *башкы себептери* жана *карама-каршылыктары* төмөнкүлөр: аталган дисциплина он жылдан ашык убакыттан бери окутулуп келе жатса да, окуу программаларынын, окуу китептеринин, методикалык колдонмолордун өз деңгээлинде жазылбагандыгы; бул багытта алдыңкы иш тажрыйбалардын үйрөнүлбөгөндүгү жана жыйынтыкталбагандыгы; «Манас» эпосунда элдик медициналык билимдер жана тажрыйбалар кеңири чагылдырылган болсо да, аларды болочок медиктерге үйрөтүүнүн жолго коюлбагандыгы; эпосто руханий, педагогикалык баалуу казыналар болсо да, аларды азыркы жаштарды тарбиялоого колдоно албагандыгыбыз; болочок медицина адистерин колледждерде «Манас» эпосу аркылуу этномаданий, коммуникативдик, этнопедагогикалык негизде компетенттүүлүктөрүн калыптоо боюнча даярдоо проблемасынын теориялык жактан жеткиликтүү изилденбегендиги жана бул курсту окутуу багытында мамлекеттик стандартка ылайык келүүчү методикалык сунуштардын өз деңгээлинде иштелип чыкпагандыгы ж.б.

Жогоруда белгиленген карама-каршылыктарды чечүү изилдөөнүн **актуалдуулугун** аныктап турат.

Изилдөөнүн жаңылык деңгээлин төмөнкүлөр менен аныкталат:

Медициналык колледждерде «Манас таануу» курсун окутуунун методикасы адабият таануу, педагогика, психология илимдеринин соңку жетишкендиктерине негизделип, алгачкы жолу иштелип чыккан; аталган курсту медициналык колледждерде окутуунун тарыхы, жалпы абалы, проблемалары, өзгөчөлүктөрү талданып, ырааттуулукка келтирилген; «Манас таануу» курсун медициналык колледждерде этнопедагогикалык негизде окутуунун натыйжалуу методдору, жолдору жана каражаттары аныкталган; майнаптуу деп аталган методикалык ыкмалар жана окутуу технологиялары тажрыйбадан өткөрүлүп, практикага сунушталган.

Изилдөөнүн **максаты** медициналык колледждерде окутулуучу «Манас таануу» дисциплинасынын максат-милдеттерин тактоо, мазмунун аныктоо, аны этнопедагогикалык негизде окутуунун методикасын теориялык жактан негиздөө жана негизделген идеяларды практикага киргизүүнүн жолдорун иштеп чыгуу, ал технологиялардын натыйжалуулугун педагогикалык тажрыйбада текшерүүдөн өткөрүү.

Аталган максатка жетүү үчүн төмөнкүдөй **милдеттер** коюлган:

- 1.«Манас таануу» дисциплинасы боюнча илимий-теориялык адабияттарды талдоо аркылуу бул курстун ааламдашуу доорундагы функцияларын, аталган дисциплинанын жаштарды окутуп тарбиялоодогу маанисин жана ордун аныктоо.
- 2.«Манас таануу» дисциплинасын окуп-үйрөнүүнүн тарыхына жана анын изилденишине талдоо жүргүзүү, курсту колледждерде этнопедагогикалык негизде окутуунун методологиялык таянычтарын көрсөтүү.
- 3.Медициналык колледждерде «Манас таануу» дисциплинасынын мазмунун аныктоого коюлуучу талаптарды иштеп чыгуу жана аларды илимий жактан негиздөө, окуу материалдарынын педагогикалык шарттарын, окутуунун дидактикалык принциптерин, студенттерди ээ кылуучу компетенттүүлүктөрдү аныктоо.
- 4.Медициналык колледждерде «Манас таануу» дисциплинасынын окутууда студенттердин этнопедагогикалык түшүнүктөрүн калыптандыруунун жолдорун, ыкмаларын, методикалык өзгөчөлүктөрүн, технологияларын иштеп чыгуу, алардын натыйжалуулугун аныктоо үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүү, алардын жыйынтыктарын талдоо жана практикага сунуштоо.

Диссертациянын түзүлүшү системалуу жана логикалык жактан ырааттуу.

Диссертациянын биринчи бабы “Манас” таануу курсун медициналык колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүүнүн жалпы теориялык маселелери жана проблеманын изилденишине обзор” деп аталып, ааламдашуу доорунда жаштарды «Манас» эпосундагы идеялар менен тарбиялоонун мүмкүнчүлүктөрүнө, Манас таануу илиминин пайда болуп, калыптанышына, окутуу проблемасынын изилденишине обзор берилип, изилдөөнүн методологиялык негиздерине, «Манас таануу» курсун медициналык багыттагы колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүүнүн жалпы өзгөчөлүктөрү, учурдагы проблемалары иликтөөгө алынган (11-47-бб.). «Ааламдашуу доорунда жаштарды «Манас» эпосундагы идеялар менен тарбиялоонун мүмкүнчүлүктөрү» (11-19-бб.) деген бөлүмүндө ХХ кылымдын II жырымынан тартып, адамзат жаңы доорго киргени, маалыматтык технологиялар тез темп менен тарап, «массалык маданият» байыртадан келе жеткен улуттук асыл нарктарды сүрүп чыкканы айтылат. Мына ошол «ааламдашуу», же «дүйнөлөшүү», эл аралык термин менен алганда «глобализация» адамдарга сырттан жиберилген жугуштуу оорудай тез тарап, байыртадан көчмөн турмушта көпчүлүк убактысын манас угуу, ыркүү тыңшоо, улуттук оюндарды ойноо менен өткөргөн элдин азыркы балдары негизги жашоосун түнкү клубдарда, ресторан-кафелерде чет элдик эстрада жылдыздарынын ырларынын ыргагында бийлөө менен өткөрө баштагандыгы белгиленет. Жаштар жашоосунун орчундуу бөлүгүн «Фейсбук», «Одноклассники», «Твиттер» ж.б. социалдык тармактарда отуруу менен массалык- маалыматтарга аралашат. Мына ушундай кырдаал-шартта кыргыз элинин кылымдар бою колдонуп келген байыркы салттарына кайрылуунун мааниси, мында айрыкча, «Манас» эпосунун ааламдашуу доорундагы адамдарды оң адептик сапаттарга тарбиялоого кошо турган мүмкүнчүлүгү белгиленет. Анткени, бул чыгармага кыргыз руху сиңдирилген, «Манас» аркылуу жаш муундардын рухий-адептик, патриоттук сезимдерин жогорулатууга мүмкүн. Кыргыздар ушул чыгарманы ыйык эсептеп, кыргыз жарандарын, кыргыз урууларын, жалпы кыргыз элин бир адамдын – Манас баатырдын айланасына бириктирген. Алар баатырдыктын, мекенчилдиктин, адилеттик үчүн күрөшүүнүн үлгүсүн «Манас» эпосунан үйрөнүп келген. Ошондуктан Кыргыз Республикасынын бардык жогорку окуу жайларына, анын ичинде медициналык колледждерге «Манас таануу» дисциплинасы киргизилип, аны окутуунун маани-максаты көрсөтүлгөндүгү тастыкталган.

Аталган баптын экинчи бөлүмүндө «Манас таануу» дисциплинасын окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүүгө теориялык-методологиялык негиз түзүп берүүчү манастануу илиминин пайда болушу,

калыптанышы обзор катары талдоого алынган. Бул илим адабият таануунун «Манас» эпосун жыйноо, элге жайылтуу, изилдөө менен байланышкан бөлүгү болуп, эпостун чыгыш доорун, идеясын жана темасын, образдарын, сюжетин жана композициясын, башка элдердин эпостору менен типологиялык байланышын, манасчылардын айтуучулук өзгөчөлүктөрүн, варианттарынын идеялык-көркөмдүк бөтөнчөлүктөрүн, эпостун тарых менен байланышын ж.б. проблемалары изилденген. «Манасты» алгач ырааттуу кылып, көркөм чыгармага айландыргандар уламыштар боюнча Ырамандын ырчы уулу, Токтогул аттуу акындар болгон. Эпостун окуялары жана чыгарма тууралуу XVI кылымда Сейф-ад-дин-Аксикенти «Мажму ат-таворих» («Тарыхтардын жыйнагы») деген кол жазмасында белгиленип кеткен. XIX кылымда Европадан жана Падышалык Орусиядан келген саякатчылар, тарыхчылар, этнографтар, алардын ичинде орусиялык аскер кызматкери жана тилмеч, казак уулу Ч.Валиханов 1856-жылы Ысык-Көлдүн Каркыра жайлоосуна келип, «Көкөтөйдүн ашы» деген бөлүмдү угуп, 3320 сап жазып алып, өзү орусчага которуп, 1904-жылы басып чыгаргандыгы, В.В.Радлов «Манас» эпосунун үзүндүлөрүн 1862-жылы Текес аймагынан бугу уруусунан, 1869-жылы Ысык-Көлдүн Батыш жагындагы сарыбагыш жана Токмоктун тегерек-четиндеги солто уруусунан деп эсептелген кишилерден жазып алып, «Образцы народных литературы северных тюркских племен» («Түндүк түрк урууларынын элдик адабияттарынын үлгүлөрү») деген он томдук фундаменталдуу эмгегинин 5-томуна киргизгендиги тууралуу айтылат. Андан кийин венгер окумуштуусу доктор Георг фон Дьёрдь Алмаши 1900-жылы жети ай кыргыздардын жерин кыдырып, Нарын-Кол аймагынан «Манас» эпосунан 72 ыр сап жазып алат, аны венгер тилине которуп, жанына түпнуска вариантын коштоп, чечмелөөлөрү менен 1911-жылы «Чыгыш кабарлары» деген журналга жарыялайт. Андан соң «Манас» эпосу тууралуу маалыматтар орус сүрөтчүсү Б.В.Смирнов, географ П.П.Семенов-Тянь-Шанский, этнограф-тарыхчы Н.А.Аристов, дипломат жана тарыхчы И.Я.Бичурин ж.б. изилдөөчүлөр тарабынан изилденгендиги диссертациянын ушул бабында көрсөтүлдү (20-31-бб.).

«Манас таануу» курсун колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүүнүн жалпы өзгөчөлүктөрү, учурдагы проблемалары» деген параграфта адегенде Кыргыз Республикасынын билим берүү уюмдарынын ар түрдүү формаларында (бала бакча, негизги мектеп, орто мектеп, колледж, техникалык, медициналык багыттагы жогорку окуу жайларын, гуманитардык, педагогикалык багыттагы жогорку окуу жайлары, кыргыз тили жана адабияты адистигин даярдоочу жогорку окуу жайлары) «Манас» эпосун окутуунун мазмуну, ченеми жана технологиялары таблица

түрүндө чагылдырылган. Медициналык колледждерге мүнөздөмө берилген жана аларда «Манас таануу» дисциплинасына берилген сааттардын көлөмү, формасы, окутуу өзгөчөлүктөрү тууралуу ойлор айтылат, чыгарманы медицина менен байланышта окутуунун принциптери, жолдору, каражаттары сунушталат. Ушул эле бапта «Манас таануу» курсун медициналык колледждерде окутуунун азыркы проблемалары көрсөтүлгөн (29-47-бб.).

Экинчи бап “Изилдөөнүн материалдары жана методдору” (53-89-бб.) деп аталып, “Манас таануу” курсу боюнча окуу программаларына, окуу китептерине, усулдук колдонмолорго анализ жүргүзүлгөн. “Манас таануу” курсу атайын сабак катары Талас областынын мектептеринде III-XI класстарга «Манас сабагы» катары киргизилгендигине жана Эл мугалим Бектур Исаков «Манас сабагы» деген китебин чыгаргандыгына токтолгон. Ал эми 1993-жылдан баштап, орто мектептердин XI класстарына 18 саат көлөмүндө «Манас таануу» курсу киргизилгендигине, Кыргыз Өкмөтү 1996-жылдын 21-июлунда кабыл алган «Манас» эпосун пропагандалоо жөнүндөгү» №346 чечиминин негизинде ЖОЖдордун гуманитардык, табигый-техникалык факультеттеринде 2006-жылдын 1-сентябрынан тартып, аталган курсту 34 саат көлөмүндө милдеттүү түрдө үйрөтүү киргизилгендиги белгиленет. Ушул багытта диссертацияда ар түрдүү жылдарда ар түрдүү авторлор (Г.Орозова; А.Абдыразаков менен К.Жумалиев; Т.Танаев менен К.Калчакеев; Ж.Орозобекова; С.Байгазиев жана А.Заркунов; Т.Эралиев) тарабынан түзүлгөн окуу программалары жана окуу китептери (С.Байгазиев; Т.Бакчиев ж.б.) талдоого алынып, алардын оң жактары жана мүчүлүштүктөрү көрсөтүлгөн (53-62-бб.).

“Изилдөөнүн теориялык методдору” деген бөлүмдө педагогикалык изилдөөнүн кеңири тараган жалпы теориялык методдорго токтолгон (72-75-бб.).

«Манас таануу» курсун медициналык колледждерде окутуу боюнча педагогикалык эксперименттин жүрүшү, анын натыйжалары» деп аталган бөлүмүндө, негизинен практикалык иш-аракеттерди көрсөтүүгө арналган. Медициналык колледждерде «Манас таануу» дисциплинасын окутууну этномаданий багытта өркүндөтүүнүн жаңыдан компонентин жана өз алдынча моделин иштеп чыккан (85-б.). Ал моделди ишке ашыруу үчүн окутуучуга коюлган педагогикалык, анын ичинде методикалык талаптар белгилген (90-б.). Педагогикалык тажрыйбалык жол менен иштелип чыккан методикалык сунуштар канчалык оптималдуу, окутуу процессинде канчалык ылайык келерлиги текшерилген, эксперименттин материалдары, уюштурулушу жана соңку натыйжалары чагылдырылган (75-89-бб.).

Үчүнчү бап «Колледж студенттерине «Манас таануу» курсун окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүүнүн илимий-методикалык негиздери» (92-141-бб.) деп аталат. «Студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда «Манас» эпосунун ролу» деген бөлүгүндө кыргыз эл педагогикасындагы ата жана бала түшүнүгүн этномаданий негизде «Манас» эпосунун мисалында студенттерге жеткирүү технологиялары «бала», «балалуу болуу», «туяк», «туяк калтыруу», «мураскер тандоо» сыяктуу элдик педагогикалык идеялар менен байланышта каралат. Мында борбордук орунда Жакып менен Чыйырдынын балалуу болуу үчүн элдик салттарды, ишенимдерди аткаруусу көрсөтүлөт. Муну көрсөтүү үчүн окутуу процессинде: биринчиси, тексттен алынган мисалдар; экинчиси, этнографиялык эмгектер; үчүнчүсү, Манас доорундагы баланын төрөлүшүнө байланыштуу салттарды азыркы кыргыз салттары менен салыштыруу технологиялары колдонулуп, студенттердин этномаданий компетенттүүлүгү жогорулай тургандыгы тастыкталат. Кыргыз эл педагогикасындагы болочоктогу баатыр баланын калыптануу процессин студенттерге үйрөтүү технологиялары «Манас» эпосунун сюжетин этнопедагогикалык аспектиде тааныштыруунун кийинки этабында чыгармадагы Манастын бала чагын көрсөтүү менен байланышат. Кыргыз элинин этномаданий түшүнүгүндөгү мекенчилдик идеясын «Манас» эпосунун мисалында студенттерге жеткирүү технологияларын ишке ашыруу үчүн диссертацияда көптөгөн мисалдар келтирилет. Мына ушул концепциянын идеяларын жүзөгө ашыруу үчүн медициналык колледждерде «Манас таануу» курсун окутууда студенттердин этномаданий компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга өзгөчө мүмкүнчүлүктөр бар экендиги белгиленип, аларга төмөнкүлөр көрсөтүлөт: эпосто кыргыздардын байыркы доордон азыркы күнгө чейинки эл турмушунун ар тараптуу чагылдырылышы; эпостун текстинде элдик акылмандуулуктун берилиши; чыгармада элдик салттардын, жөрөлгөлөрдүн кеңири көрсөтүлүшү; «Манас» эпосуна элдик рухтун өтө бекем синдирилиши; чыгарманын аябагандай бай жана көркөм элдик тил менен айтылышы; манасчылардын элдик педагогдор болгондугу ж.б.

Студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда «Манас» эпосунун ролун аныктоо үчүн андан ары «компетенттүүлүк» түшүнүгүнүн мааниси такталган. «Манас таануу» дисциплинасын окутуу процессиндеги студенттер ээ болуучу этномаданий булактар көрсөтүлөт.

Студенттер «Манас таануу» курсун окуп-үйрөнүү процессинде этнотилдик, этноэтикеттик, этнопедагогикалык, этноэкономикалык, этнографиялык маданий баалуулуктарга ээ болот, аларга ээ болуу үчүн

окутуучу менен окуу каражаттарынын (көркөм текст, окуу программасы, окуу китеби, аудио жана видео каражаттары, кошумча илимий жана методикалык эмгектер ж.б.) биримдиктеги таасирин алууга тийиш.

Студенттерге этномаданий жактан билим жана тарбия берүүнүн негизги милдети жана максаты – жаштардын этникалык маданиятын өнүктүрүү, ошол аркылуу алардын этномаданий компетенттүүлүгүн азыркы шарттары ылайык калыптандыруу, ал мындай деңгээлден турат: этнофилологиялык (элдик тил, элдик оозеки чыгармачылык, оозеки сөз өнөрү); этнокөркөм чыгармачылык (элдик айтыш, элдик ыр-күү, элдик бий, чечендик өнөр, кол өнөрчүлүк ж.б.); этно этикет, б.а., эл тарынбынан иштелип чыккан эреже-нормаларды сактоо менен жүрүш-турушун калыптоо; этникалык аспектиден дүйнө таануу, б.а., жаратылышка жана коомго, адамдарга илимий теориялар боюнча мамиле кылган, эмпирикалык тажрыйбалар аркылуу ой жүгүртүүгө калыптаныруу кажет экендигине кеңири токтолот.

Ушул эле бапта «Манас таануу» дисциплинасын окутуу процессинде студенттерге «жети ата» түшүнүгү менен тааныштыруу, элдик медицинага байланыштуу этномаданий билим берүү, студенттердин этноастроологиялык, этнокосмологиялык түшүнүктөрүн калыптандыруу, элдик ишенимдер менен азыркы студенттерди тааныштыруу технологиялары ар бири өз-өзүнчө каралат.

Экинчи бөлүк «Медициналык багыттагы колледждерде «Манас таануу» курсун окутуунун дидактикалык принциптери жана методикалык өзгөчөлүктөрү» (109-130-бб.) деп аталып, анда дидакт окумуштуулар аныктаган акыл-эстүүлүк жана аң-сезимдүүлүк, көрсөтмөлүүлүк, системалуулук жана ырааттуулук, бышыктык, жеткиликтүүлүк, теориянын практика менен байланышы, тарыхка кайрылуу, улануучулук, гумандуулук принциптерине илимий мүнөздөмөлөр берилип, кайсы принцип эпосту окутууда кандайча ишке ашырылгандыгы көрсөтүлөт. Мисалы, илимий принцип «Манас» эпосунун чыгыш доорун аныктоодо, Манастын прототиби болушу мүмкүнбү деген суроону чечмелөөдө, 1952-жылдагы «Манас» эпосунун элдүүлүгү боюнча конференциянын материалдарын талкуулоодо кандайча ишке ашкандыгы эмгекте кеңири баяндалат. Мындай принциптерди ишке ашыруу, окутуу процессинде колдонуу бир нече факторлорго байланыштуу: окутуучунун илимий дидактика боюнча билимине, компетенттүүлүгүнө; кайсы учурда кандай дидактикалык принциптерге таянуу керектигин аңдап билүүсүнө; окутуучу менен студенттин чыгармачылык иш-аракеттеринин биримдигине ж.б. маани берилет.

«Манас» эпосунун негизиндеги курсту окутууда студенттердин этнопедагогикалык түшүнүктөрүн калыптандыруунун технологиялары»

деген (130-141-бб.) 3-бөлүктө бир нече технологиялар көрсөтүлгөн. Биринчи технологиялар топтому – интернет материалдарына негиздеп, манасчылар (С.Орозбаков, С.Каралаев) тууралуу фактыларды изилдеп, үйрөнүп, башка манасчылар тууралуу ошондой материал даярдоо. Экинчи технологиялар топтому – «Манас» таануу курсун башка дисциплиналардан берилүүчү илимий билимдер менен интеграциялоо.

«Манас таануу» курсу медициналык колледждерде окутулуп жаткандыктан медициналык багыттагы илимий-билимдер менен интеграциялоо өзгөчө мааниге ээ. Анын мисалы таблицада чагылдырып берилген.

Иштин аягында изилдөөнүн жалпы жыйынтыктары, корутундулар жана практикалык сунуштар, адабияттардын тизмеси, тиркеме берилген.

Тахирова Назгүл Исраиловнанын “Манас таануу” курсун колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” аттуу диссертациялык ишинде берилген илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделиш даражасы жогору жана анын практикалык мааниси боюнча “Манас таануу” курсун колледждерде окутуу кыргыз адабиятын окутуу предметинин жумушчу программаларын, окуу китептерин, усулдук колдонмолорду түзүүчүлөр, методист-окумуштуулар жана мугалимдер пайдалануу менен билим берүүнүн сапатын жогорулатууга жардам берет.

Диссертациянын авторефератында изилдөөнүн мазмуну, негизинен, чагылдырылган, андан эмгектин логикасын андап билүүгө болот. Иштин теориялык ойлору практикада сынактан өткөрүлгөн.

Жарыяланган эмгектердин саны – 16 жана алар теманын негизинде жазылган, ЖАК талап кылган басылмаларда жарыяланган.

Диссертациялык изилдөөдө “Манас таануу” курсун колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү, кыргыз адабиятын окутуунун илимий-методикалык негиздери теориялык жана практикалык орчундуу маселелери ийгиликтүү аныкталышы менен бирге, иштин жалпы сапатына анча таасир эте албаган айрым кемчиликтер да кездешет.

Алар:

1. Экинчи баптын “Изилдөөнүн методдору, изилдөөнүн теориялык методдору” аттуу экинчи бөлүгү солгун жазылып калган, методдорго кеңири токтолсо болмок.

2. Үчүнчү баптын “Медициналык багыттагы колледждерде «Манас таануу» курсун окутуунун дидактикалык принциптери жана методикалык

өзгөчөлүктөрү” деген экинчи бөлүгүдө окутуунун методикалык өзгөчөлүктөрү терең берилбей калган.

Ырас, жогоруда айтылган сунуштар иштин илимий мазмунуна терс таасирин тийгизбейт, диссертация «Манас таануу» курсун окутуу багытында кыргыз педагогика илиминде ыраатуу жана учур талабына ылайык иштелип чыккан олуттуу эмгек болуп саналат.

Жыйынтыктап айтканда, Тахирова Назгүл Исраиловнанын “Манас таануу” курсун колледждерде окутууну этнопедагогикалык негизде өркүндөтүү” аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча диссертациялык иши жана анын авторефераты Кыргыз Республикасынын Жогорку Аттестациялоо комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тартиби жөнүндөгү жобосунун» талаптарына ылайык иштелип чыккан эмгек болуп саналат. Изилдөөнүн автору Тахирова Назгүл Исраиловна аталган адистик боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

Расмий оппонент,

К.И.Скрябин атындагы КУАУнун Мамлекеттик тил жана тарбия иштери боюнча проректору, педагогика илимдеринин доктору, профессор



Батаканова С.Т.

*Дата поступления
отзыва в ДС Д 13.18.580
06.11.2019г*

*У. секр. ДС Д 13.18.580
К. И. Н., доц.*



Арабаев Д.К.

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им И. АРАБАЕВА
КОЛ ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ *Еткен он*